

του ἡ γλωσσολογία ἔγινε ἐπιστήμη, ὕβρις κατὰ τῆς ἐθνικῆς γλώσσας, λόγοι καὶ θεωρίαι ἱκαναὶ νὰ σηκώσουν τὰς τρίχας καθε ἀκροῦ δακτύλου ἀψαμένου τῆς γλωσσολογίας· τὸ πείσμα τῆς τέλους καὶ ἡ πανηγυρικὴ τῆς ἀδυναμία νὰ ἀρθῆ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀποψιν καὶ ἀντίληψιν τοῦ Χατζηδάκη, νὰ πεισθῆ εἰς ὅσα λέγει αὐτὸς τέλος πάντων, ἂν ὄχι εἰς ὅσα ξεροκοπανίζουν εἴκοσι χρόνια τώρα ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους πολεμεῖ, ὅλα αὐτὰ προδίδουν μίαν γενικωτέραν ἐπιπολαιότητα, δείχνουν μίαν βχθυτέραν σαπίλα.

Διότι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ συζήτησις διὰ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία τὴν γενεᾶ· αὐτὴ ἀπλῶς κάμνει νὰ ἐκδηλωθῆ κατὶ, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀτόμου, εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς κοινωνίας. Δὲν εἶναι καλὸν οὐσιαστικὸν διὰ τὸ ποῖον, τὸ πνευματικὸν ὕφος, τὸν πολιτισμὸν τῆς κοινωνίας ἐκείνης, οὔτε εὐόωνον σημείον δι' ἕνα εὐελπι μῆλλον τῆς, ἂν τὸσφ σιγὰ κατωρθῶνται νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ ἀσπασθῆ τὴν ἐνδεικνυμένην λύσιν τοῦ ζωτικωτάτου ζητήματός τῆς. Δι' ἐπινοήματα, καὶ διαμαρτυρία· ποῦ καθε τὸσφ ἀκούονται ἐναντίον ἐκείνων ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ προαγάγουν τὴν λύσιν, διεγείρει φόβους ὅτι ἡ κοινωνία αὐτὴ ἡ ὁποία τόσα κῆρυκα μέλη αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἐγκαλεῖ εἰς τοὺς κόλπους τῆς, δὲν θὰ εἴμπορῃ νὰ λύσῃ πρεπόντως οὔτε ἄλλα κοινωνικὰ ἢ ἐθνικὰ ζητήματα, ὅπου ἀπαιτεῖται ἄρνησις πλανῶν καὶ προλήψεων τοῦ παρελθόντος, ἐταστικὸν καὶ βαθύ βλέμμα πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ μέλλοντος, ἐπιμελεστάτη στάθμισις ὄλων τῶν παραγόντων, εἰ ὅποιοι ἀπεργάζονται τὸ παρὸν.

Ἀκόμη πρὸ μερικῶν μηνῶν μᾶς εἶπε ἕνας Γερμανὸς νεοελληνιστής, ἀπὸ τὴν Λειψία, ὁ Karl Dieterich: ἡ ἀντίστασις τῆς κοινῆς γνώμης, ἡ συντρίβουσα δύναμις τῆς παραδόσεως δείχνουν τὸν **μεσαιῶνα** τοῦ βασιλευεῖ ἀκόμη, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον εἴμεθα βουτηγμένοι· καὶ ξεχωρίζεται συνθήκαι εἰς τὰς ὁποίας ζητοῦμεν νὰ τοποθετηθῶμεν εἶναι **συμπτώματα ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς σαπίλας**.

Μὲ φρίκην «μὲ ψυχικὴν ὀδύνην» ἀναλογιζόμεθα καὶ ἡμεῖς ὅλα αὐτὰ. Μᾶς παρηγορεῖ μόνη ἡ ἰδέα ὅτι ὁ χρόνος, μᾶς μετὰ τὰς ὀδυνηρὰς περικλαίας γενεάς, θὰ ἠμπορήσῃ νὰ σαρώσῃ ὅτι εἶναι δυνατόν, καὶ ἡ ἰδέα ὅτι μίαν νέα ἀγωγή θὰ μᾶς δώσῃ καὶ δυνατώτερον μυαλό. Κάθε φίλος τῶν Ἑλλήνων, εἶπε πρὸ μερικῶν ἀκόμη ἑβδομάδων ὁ Τούμπ, πρέπει νὰ

τὸ ὁμολογήσῃ: **ἡ πνευματικὴ ξεραιλα εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς καθαρευούσης.** Αὐτὰ μᾶς δίδουν ἐλπίδα· εἰδεμὴ θὰ ἔπρεπε ὄχι νὰ μεταβῶμεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, ὑπακούοντες εἰς τὰς εἰσηγήσεις σας, ἀλλὰ νὰ αυτοκτονήσωμεν.

Ὅπως ποτ' ἂν ἦ ἄς τὸ ἀφήσωμεν πλέον, ἀφοῦ ἀμφότεροι ὑπεσχέθημεν νὰ μὴ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν συζήτησιν τῆς οὐσίας. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ἡ βραχεῖα αὕτη συνάντησις μᾶς δὲν ἔβλαψε. Ἡ ψυχικὴ ὀδύνη εἰς τὴν ὁποίαν σὰς ἐβύθισαν αἱ ὀλίγαι λέξεις ἄς τις σὰς κατεχώρισεν ἐν τῷ «Νέῳ Ἄστει» ἔσχε καὶ τὴν καλὴν αὐτῆς ἀποψιν.

Μολοντί δ' ἀπέφυγα νὰ σὰς ὁμιλήσω περὶ τῶν βλέψεων καὶ τῶν σκοπῶν τῆς Μεταρρυθμίσεως, μολοντί οὔτε κἂν κολακεύομαι ὅτι σὰς ἐκέντησα ἔστω καὶ ἐλάχιστον τὴν ὄρεξιν νὰ ἐνδιενοχῆτε κάπως περισσότερο περὶ τοῦ ζητήματος ἢ καὶ ἀσχοληθῆτε βαθύτερον, σὰς εὐγνωμονῶ (μὲ τὴν καινούργια σημασία) διότι μοῦ ἐδώσατε τὴν ἀφορμὴν νὰ εἴπω ἐκ μερῶν ὄλων τῶν ὁπαδῶν τῆς Μεταρρυθμίσεως εἰς σὰς καὶ τοὺς ἄλλους οἱ ὅποιοι ἀναγινώσκοντες τὰ γραφόμενά σας θὰ εἴπαν μὲ κίνημα ἀνακουφίσεως «καλὰ τὰ λέει, τὸ εἶχαν παρακάνει ἐπὶ τέλους, τοὺς χρειάζεσται», νὰ εἴπω μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποία πρὸ πολλοῦ ἔπρεπε νὰ εἶχον λεχθῆ, καὶ τὰ ὁποία καλὸν εἶναι νὰ λεχθῶσι ἀπαξ διὰ παντός.

Ὁ λάφυγέ μου ὅμως ἐξηράνθη ἐν τῷ μεταξῷ· ἡ χεὶρ μου ἠμωδίσασε. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε λοιπὸν νὰ ξεναγυρίσω τὴν γλώσσά μου. Θέλω νὰ σὰς μιλήσω ἀπὸ τὴν καρδίᾳ μου καὶ—μὲ κίνδυνον νὰ σὰς φανῆ πάλιν ἡ γλώσσά μου ἀνόητος—προτιμῶ νὰ σὰς τὰ πῶ περισσότερο ρωμαϊκά καὶ ἥττον εἰς τὴν ἀθανάτου γλώσσαν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι γιὰ τὰ δόντια μου.

Δὲν ἔχομε τὴν παραμικρὴ διάθεσιν νὰ σὰς κάνομε—ἐνοῶ τὴν παλιὰ γενεά—νὰ ἀλλάξτε γνώμη ξέρομε, τὸ εἶδαμε, ὅτι καὶ ἐν τῷ δοκιμάσωμε, εἶναι χαμῆνος καιρὸς· σχεδὸν εὐκολώτερον ἀπὸ αὐτὸ μοῦ φαίνεται πὼς θὰ ἦτον νὰ γράψετε ἐσεῖς τὴν γλώσσά σας μίαν καινούργια Ἀντιγόνη ἢ ἐνὸν καινούργιο Κρίτωνα σὰν τὸν Πλάτωνα ποῦ τόσφ πολὺ—καὶ μὲ τὸ δίκιο σας—θαυμάζετε. Ἐσεῖς οἱ ἴδιοι μὲ τίς ἰδέες ποῦ ἔχετε καὶ τίς γλωσσικὰς νεφελοκοκκυγίας ἀπὸ τίς ὁποίας ξεκινᾶτε, μᾶς ἀποκλείετε κάθε τρόπο, τινάζετε στὸν ἀέρα καθε γερῶνα ποῦ θὰ μπορούσε νὰ μᾶς συνάψῃ.

Ἐτέλειωσε. Ἡ συνεννόησις μεταξῷ μᾶς δὲν εἶναι δυνατὴ. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἕνα **δυνατὸν ἐ-**

παφῆς. Ζοῦμε καὶ οἱ δύο στὴν πόλιν τῆς Παλλάδος—καθὼς τόσο ὡραῖα τὸ λέτε—ἀλλὰ ζοῦμε σὶ δύο κόσμους τόσο διαφορετικοὺς, τόσο ξένους ὥστε νὰ μὴ ἐννοοῦμαστε· τόσο διαφορετικὰ μάτια καὶ αὐτιά ἔχομε, τόσο ἀλλιώτικα αἰσθανόμεσται, τόσο ἀλλιώτικες σκέψεις ἔχομε, ὥστε ὁ ἕνας βλέπει τὸν ἄλλο σὰν οὐρανοκατέβατο καὶ ἀπορῶ πὼς γίνονται νὰ βρίσκονται τέτοιοι ἄνθρωποι κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιον ἥλιο.

(Στ' ἄλλο φύλλο τελιώνει)

ΜΑΝΩΛΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ

ἈΦΤΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Μία τρίχα δὲν ἐχάρηκεν ὁ ἔρμος μαλλιαρὸς,
Μὰ δόνας ὁ χάρος ἔφτανε, μίαν νύκτα εἶχε προστάση
Διαβάτες, εὐχρηθῆτέ του, ἕς εἶναι καὶ νεκρὸς
— Πῶσο ἂν τ' ἀκούσῃ θὰ χαρῆ-τις τρίχες νὰ χιλιῶσῃ.

ΝΙΚΟΛΟΣ I'

Ἡ Κοινὴ Γνώμη

ἈΔΗΘΕΙΕΣ

Λεβ... 2.2.907

Φίλιτε,

Πολὺ εὐχαριστήθηκα μὲ τὸν «Hellenic herald» Νο 3 ποῦ μοῦ ἔστειλες ἕνα τέτοιο φύλλο ἔπρεπε ἀπὸ πολὺ πρὶν νὰ τὸ ἔχομε, μὰ καλλίον ἀργὰ παρά ποτέ. Ὅλα τ' ἄρθρα του εἶναι γραμμικὰ σωστά καὶ φρόνιμα καὶ ὅτι ἄλλο δημοσιεύεται μέσα εἶναι καλῶς διαλεγμένο γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ φύλλου. Ξεχωριστὴ ἐντύπωση μοῦ κάναε τὸ ἄρθρον «The Albanian question», γραμμικὸν, ἢ δὲ γελιέμαι, ἀπ' τὸν ἑλληνοαρβανίτη ποῦ ξέρομε. Εἶμαι συμφρονότατος μὲ τὴν γνώμη του, ὅτι ἡ Ἑλλάδα πρέπει νὰγκαλιᾶσῃ τοὺς Ἀρβανίτες, χωρὶς νὰ ζητήσῃ νὰ τοὺς ἀλλάξῃ ἐθνισμὸ καὶ γλώσσα, γιὰ νὰ σταθῆ πρὸ στήρεα ἐναντικὸν τὸν Σλαβισμό. Ἄς γίνῃ ὁ ἀρχηγὸς τους καὶ προστάτης καὶ ἄς τους βοηθήσῃ νὰ ὁργανωθῶν σ' ἐλεύθερο ἔθνος καὶ νὰ μποῦν στοῦ πολιτισμοῦ τὸ δρόμο, καὶ ὕστερα, ἀφοῦ ἴδῃ πρῶτα πὼς ἔγινε ἡ καρδιὰ τους ἑλληνικὴ, ἂν μπορῇ ἄς τοὺς μαθῇ ἀκόμη καὶ τοῦ Θεουκλίδου τὴ γλώσσα. Ὁ Ρήγας ποῦ κήρυχε τὴν Ἀσυταξίαν γιὰ ὅλα τὰ ὑπόδουλα στοὺς τούρκους ἔθνη καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς τούρκους καὶ

τὸν κ. Ἀμάρο γιὰ κάθε ἀπαντεχοῦμενο καὶ ἂν ποτέσ γίνῃ τὸ νεφροκόψιμο.

— «Ποῖός θὰ πλερώσῃ τὰ ἔξοδα ;»
Ἴσως νὰ τὸ συλλογίστηκε πάλι καὶ τοῦτο, ἴσως γιὰ τοῦτο νὰ μὴν ἔκαμε καὶ τίποτα, ἴσως γιὰ τοῦτο νὰ μὴν εἶδε τὸ χρέος του, ποῖὸ εἶτανε. Ἴσως ὅμως καὶ νὰ μὴν τὸ καταλάβε πὼς ἔχει δὲν ἔχει, ἀπαραίτητο νὰ ἐνεργήσῃ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ἀμέσως. Θὰ τὰ ταίριαζε μὲ τὸ νοῦ του ἀπαραλλάχτα σὰν τὸν κ. Ἀντρέα. Ἡ ἀρρώστη καλὰ, πολὺ καλὰ. Πέτυχε τὸ ἕνα· τί γυρέβεις ἄλλο ; Φρόνιμη ἀρχὴ, δὲ σοῦ λέω, μὰ πρέπει πρῶτα νὰ πετύχῃς στάλθειαι.

Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, γιὰ τὴν μῆσιν τῆς τὴν ἔτρωγε κάποιος καημὸς, χαροῦμενη γύρισε ἡ Κατινούλα στὰ φρονετικά τῆς, τὴν παρασκευὴ τὰ πόργεμα, πρῶτη τοῦ Ἀλωνάρη. Τὸ καημὸν τὸ Μοιριτούλι κόντεψε νὰ λωλαθῆ, ποῦ δὲ ζοῦσε χωρὶς τὴν νταντὰ τῆς τὴ χαδεμένην. Τὴν καμαρώνανε ὅλοι γιὰ τὰ κόκκινὰ τῆς τὰ μάγουλα, γιὰ τὴν καλὴ τῆς τὴν ὄψη. Καμάρωνε καὶ ἡ Κατινούλα, ποῦ μόλις πάτησε σπῆτι καὶ ἀρχισε νὰ δουλέβῃ, ἐπειδὴ καὶ τῆς φαινότανε τὸ σπῆτι ἀλάκαιρο ἀμελημένο, ἀπαστρο, χάλια. Συγύρισε τὴν κάμαρα τῆς Ἄνας καὶ τοῦ κ. Ἀντρέα,

ἔστρωσε τὰ κρεβάτια. Κάπου κάπου ὅμως καθότανε ἡ ἀκκουμποῦσε πουθενὰ σ' ἕνα ἐπιπλο, νάνασάνη. Τὸ βράδυ, σεβρίρισε στὸ τραπέζι. Κουρασμένη λιγάκι. Ἀμέ, τί ; Ἐτσι, ἔφτυς, νὰ γειάνῃ ; Ὁ πρῶτος. Κ' ἴδια δὲν πρόσζε. Πιὸ κουρασμένη τὴν ἄλλη μέρα. Σάστισε. Τὴν τρίτη, πέντε τοῦ Ἀλωνάρη, κρεβατωθήκε μὲ τὴ θερμῆ.

Δὲ χωράτεθε ἡ ἔχιδνα τῆς Χρῆσας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'.

Ὁ Σοφοκλῆς.

Ὁ Σοφοκλῆς σκόλαζε. Κλεισμένο τὸ βιβλίον καὶ ὁ καθηγητῆς προετοιμαζότανε νὰ φύγῃ γιὰ τὸ ποθητό του τὸ Χαμονοκόρφι, ἐκεῖ νὰ ἐργασθῆ μὲ τὴν ἡσυχία του πᾶ ὅλο τὸ καλοκαίρι. Προτοῦ φύγῃ ὅμως, εἶχε κάμποσα νὰ βάλῃ σὲ τάξιν καὶ βιαζότανε. Ἡ Ἀκαδημία, ὁ Πέτρος, ἡ ἀρρώστια τῆς Κατινούλας—ὄχι δὲ καὶ τόσφ, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια—ὅπως καὶ ἂν εἶναι, τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο τὸν ἀργοπορήσανε τὸ χειμῶνα, καὶ τώρα μόλις πρόσφαινε. Τὸ βιβλιοδέτη του πρόσφαινε καὶ ἔπρεπε νὰ τοῦ παραδώσῃ καθε τόμο, καθε περιοδικὸ, κάθε φημερί-

δα—τίς φύλαγε καὶ δάφτες—μ' ἕνα χαρτάκι χωριστὸ γιὰ τὸ καθένα, ὡς καὶ γιὰ τὴν παραμικρὴ φυλλαδόουλα, σημειώνοντας στὸ χαρτάκι τὸν τίτλον, τὸ χρώμα, τὸ εἶδος τοῦ πετριοῦ καὶ τὴν τιμὴν, ποῦ συμφωνήσανε καὶ τὴ γνώριζε ἀπὸ τὸ μέγεθος. Ἀγόρασε κείνη τὴ χρονιά ἕνα βιβλίο βιβλία· συνθήκει καὶ τὰγόραζε τὸ Πάσκα. Στοιχαστήκανε ἀπὸ τότες ἀδετα χάμου, γιὰ τὸ δὲν εἶτανε δεμένα, δὲν τὰ ριλοξενούσε στὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του, μήτε μπορούσε νὰ τὰ βλέπῃ ἔτσι, γυμνά, κουρελλιασμένα καὶ ἀταχτά. Φαντάσου. Λοιπὸν τί καημὸς ποῦ ἀπὸ τὸ Πάσκα κοιτόντανε κακορίζικα καὶ ἄντυτα στὸ λαμπρὸ τὸ ἐργαστήρι ! Κόντεθε κιόλας ἡ μέρα τοῦ μισομοῦ· σήμερα, τετάρτη, ἔξιν τοῦ Ἀλωνάρη μεθῆβρο, παρασκευὴ, ὄχτω, καὶ ταξίδι. Ὁρισμένο, ἀμετάλλαχτο, τέλειωσε. Ὁ κ. Ἀντρέας, ἅμα τὰ ποφάριζε, καὶ ὁ κόσμος νὰ χαλνοῦσε, δρόμο. Τὴν πέμτη, δηλαδή τὴν ἀβριανὴν τὸ πουργό, ἐμελλε νάρθῃ καὶ ὁ βιβλιοδέτης. Ἀπαραίτητο νὰ μὴ χασομερήσῃ ὁ κ. καθηγητῆς, καιρὸς δὲν τοῦ ἀπόμνησκε, καὶ ἴσως ἴσως χολόσκανε, ποῦ δὲν εἶχε πιά νὰ καταλογίσῃ παρά κάτι ἀθηναϊκὰς φημερίδες, ἐπειδὴ τοῦ στέλλανε ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ δὲν τὰ βγαζε πέρα μὲ τοὺς ἀριθμοὺς, τὰ μπερδεβε μὲ τίς μερομηνίας.